

Αξιολόγηση του Προγράμματος Στήριξης Δημοτικών Σχολείων με Μεγάλο Αριθμό/Ποσοστό Παιδιών με Αυξημένες Πιθανότητες για Λειτουργικό Αναλφαβητισμό (Σεπτέμβριος 2018)

1. Ταυτότητα της έρευνας

Η αξιολόγηση του Προγράμματος Στήριξης Δημοτικών Σχολείων με μεγάλο αριθμό/ποσοστό παιδιών με αυξημένες πιθανότητες για λειτουργικό Αναλφαβητισμό έχει ανατεθεί για δεύτερη συνεχή χρονιά στο Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας και Αξιολόγησης (Κ.Ε.Ε.Α.) από τη Διεύθυνση Δημοτικής Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού (Υ.Π.Π.).

Οι βασικοί άξονες της έρευνας ήταν τρεις: (α) η αποτίμηση της αποτελεσματικότητας του προγράμματος Στήριξης ως προς τη μαθησιακή επίδοση των παιδιών Δ' τάξης, (β) η διερεύνηση της μετακίνησης των παιδιών Δ' τάξης στην ομάδα μη ρίσκου για λειτουργικό αναλφαβητισμό και (γ) η αποτίμηση των απόψεων των εκπαιδευτικών στήριξης για την αποτελεσματικότητα του Προγράμματος, καθώς και για την εφαρμογή και λειτουργία των διαδικασιών του, ώστε να εντοπιστούν τα πλεονεκτήματα, καθώς και πιθανά προβλήματα που προκύπτουν.

2. Μεθοδολογία

2.1 Δείγμα

Στην έρευνα συμμετείχαν μαθητές/μαθήτριες από 16 σχολεία τα οποία συμμετείχαν στο Πρόγραμμα για τη στήριξη 33 δημοτικών σχολείων με μεγάλο αριθμό/ποσοστό παιδιών με αυξημένες πιθανότητες για λειτουργικό αναλφαβητισμό (N=81 για τα Ελληνικά και N=79 για τα Μαθηματικά) και αποτελέσαν την ομάδα παρέμβασης, καθώς και μαθητές/μαθήτριες, οι οποίοι/ες είχαν εντοπιστεί με ρίσκο για λειτουργικό αναλφαβητισμό στα δοκίμια του Κ.Ε.Ε.Α., από άλλα 16 σχολεία που δεν συμμετείχαν στο Πρόγραμμα, τα οποία αποτέλεσαν την ομάδα ελέγχου (N=80 για τα Ελληνικά και N=81 για τα Μαθηματικά). Στα ίδια παιδιά χορηγήθηκαν, επίσης, δοκίμια του Προγράμματος Λειτουργικού Αλφαβητισμού Γ' τάξης 2017-2018, στα Ελληνικά (N=96 για την ομάδα παρέμβασης και N=87 για την ομάδα ελέγχου) και στα Μαθηματικά (N=96 για την ομάδα παρέμβασης και N=90 για την ομάδα ελέγχου).

Επίσης, χορηγήθηκαν ηλεκτρονικά ερωτηματολόγια στους/στις 32 εκπαιδευτικούς στήριξης στα 16 σχολεία της ομάδας παρέμβασης, με ποσοστό ανταπόκρισης 84,4%.

2.2 Εργαλεία

Στους/στις μαθητές/μαθήτριες Δ' τάξης, τόσο της ομάδας παρέμβασης όσο και της ομάδας ελέγχου, χορηγήθηκαν σταθμισμένα χρονομετρημένα δοκίμια σε βασικές δεξιότητες Γλώσσας (Ανάγνωσης και Κατανόησης Κειμένου και Γραπτής Έκφρασης) και Μαθηματικών (Curriculum-Based Measurement). Επίσης, χορηγήθηκαν δοκίμια Γ' τάξης του Προγράμματος Λειτουργικού Αλφαριθμητισμού (Π.Α.Α.) του Κ.Ε.Ε.Α. 2017-2018. Τα δοκίμια αφορούν σε (α) γλωσσική-επικοινωνιακή ικανότητα και (β) μαθηματική ικανότητα. Τέλος, χορηγήθηκε ερωτηματολόγιο με ερωτήσεις κλειστού και ανοικτού τύπου, καθώς και τύπου κλίμακας Likert σε όλους τους/τις εκπαιδευτικούς, που εμπλέκονταν στην εφαρμογή του Προγράμματος στα σχολεία του δείγματος. Το ερωτηματολόγιο εστιάζόταν στη γενική εκτίμηση των εκπαιδευτικών για την εφαρμογή και λειτουργία του Προγράμματος κατά τη σχολική χρονιά 2017-2018.

3. Αποτελέσματα

Για την αποτίμηση της αποτελεσματικότητας του Προγράμματος ως προς την επίδοση των μαθητών/τριών (πρώτος άξονας, πιο πάνω), επιχειρήθηκε σύγκριση μεταξύ των δύο ομάδων (παρέμβασης, ελέγχου) με τη χρήση της μικτής ανάλυσης διακύμανσης. Ως εξαρτημένη μεταβλητή ορίστηκε η επίδοση, ενώ ως ανεξάρτητες μεταβλητές ορίστηκαν: η ομάδα (παρέμβασης/ελέγχου) και ο χρόνος (αρχική/τελική αξιολόγηση). Επίσης, εντός της κάθε ομάδας διενεργήθηκαν συγκρίσεις μεταξύ αρχικής και τελικής μέτρησης με το στατιστικό κριτήριο t για εξαρτημένα δείγματα.

Όσον αφορά στην *Κατανόηση Κειμένου*, δεν προέκυψε στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο ομάδων. Ωστόσο, η αλληλεπίδραση μεταξύ της ομάδας και του χρόνου ήταν στατιστικά σημαντική. Μόνο η ομάδα παρέμβασης παρουσίασε στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ της αρχικής και τελικής μέτρησης, με την τελική επίδοση να είναι χαμηλότερη. Όσον αφορά στη *Γραπτή Έκφραση*, η αντίστοιχη ανάλυση δεν κατέδειξε στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο ομάδων ή στατιστικά

σημαντική αλληλεπίδραση μεταξύ της ομάδας και του χρόνου. Όσον αφορά στην *Αριθμητική* δεν προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ομάδων ή στατιστικά σημαντική αλληλεπίδραση μεταξύ της ομάδας και του χρόνου. Ωστόσο, και για τις δύο ομάδες, παρατηρήθηκε στατιστικά σημαντική διαφορά στην επίδοση των παιδιών από την αρχική στην τελική αξιολόγηση, με υψηλότερες επιδόσεις στη δεύτερη μέτρηση. Συνεπώς, οι δύο ομάδες δεν διαφοροποιήθηκαν μεταξύ τους.

Όσον αφορά στη μετακίνηση των παιδιών Δ' τάξης στην ομάδα μη ρίσκου για λειτουργικό Αναλφαβητισμό (δεύτερος άξονας) χρησιμοποιήθηκε η ίδια μεθοδολογία που χρησιμοποιείται στο πλαίσιο του Π.Λ.Α. για τον καθορισμό των δύο κατηγοριών (ρίσκου/μη ρίσκου). Για τη διερεύνηση των διαφορών ως προς τα ποσοστά των παιδιών στις δύο κατηγορίες ανά ομάδα (παρέμβασης, ελέγχου) χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό κριτήριο χ^2 .

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τόσο στην ομάδα παρέμβασης όσο και στην ομάδα ελέγχου ένα σημαντικό ποσοστό παιδιών κατορθώνουν να ξεφύγουν από την ομάδα ρίσκου (>60%) τόσο στη Γλώσσα όσο και στα Μαθηματικά. Η σύγκριση μεταξύ της ομάδας παρέμβασης και της ομάδας ελέγχου με το στατιστικό κριτήριο χ^2 έδειξε στατιστικά σημαντική διαφορά ως προς το ποσοστό των παιδιών που ξεφεύγουν από την ομάδα ρίσκου μόνο στα *Μαθηματικά*, με το ποσοστό της ομάδας παρέμβασης να είναι σημαντικά μεγαλύτερο από εκείνο της ομάδας ελέγχου.

Ως προς τον τρίτο άξονα, σε σχέση με την αποτελεσματικότητα του Προγράμματος, οι εκπαιδευτικοί στήριξης εξέφρασαν θετική στάση σχετικά με τις επιδράσεις του Προγράμματος στη βελτίωση της επίδοσης των παιδιών, στην αύξηση των κινήτρων μάθησης, στη βελτίωση της αυτοπεποίθησης, στην αύξηση της συμμετοχής τους στο μάθημα, καθώς και στην αύξηση του ενδιαφέροντός τους για το μάθημα της ενισχυτικής διδασκαλίας.

Σε ό,τι αφορά στις διαδικασίες εφαρμογής του Προγράμματος, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων δήλωσε πως η επιλογή εκπαιδευτικών για συμμετοχή έγινε κυρίως μετά από δική τους επιθυμία ή προτροπή του/της διευθυντή/διευθύντριας, ενώ ο καταρτισμός του ωρολογίου προγράμματος ήταν σχετικά εύκολος. Η πλειοψηφία δήλωσε ότι ο σχηματισμός των ομάδων έγινε με συγκεκριμένα κριτήρια και ότι η

εξασφάλιση χώρου διεξαγωγής του Προγράμματος ήταν σχετικά εύκολη, ενώ η διεξαγωγή του γινόταν σε σταθερό χώρο. Τέλος, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί θεώρησαν ότι η συμπλήρωση του Εντύπου 2 για την ολοκλήρωση της ενίσχυσης στα παιδιά ήταν χρήσιμη και ότι η συχνότητα της ενισχυτικής διδασκαλίας ήταν ικανοποιητική.

Ως προς το περιεχόμενο και την αξιολόγηση της ενισχυτικής διδασκαλίας, για την αξιολόγηση των παιδιών για ανίχνευση των μαθησιακών τους αναγκών, η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών χρησιμοποίησαν δικό τους υλικό και πληροφορίες από τους/τις εκπαιδευτικούς των τάξεων πριν την έναρξη του Προγράμματος. Σχετικά με την εξατομικευμένη έκθεση που ετοίμασε το Κ.Ε.Ε.Α. για κάθε παιδί της Δ' τάξης, οι περισσότεροι/ες δήλωσαν ότι η εξατομικευμένη έκθεση ήταν πολύ χρήσιμη και κατανοητή για την αρχική αξιολόγηση των μαθησιακών αναγκών κάθε παιδιού. Οι περισσότεροι/ες εκπαιδευτικοί προσαρμόζουν την ύλη της τάξης στις ανάγκες των παιδιών και διδάσκουν ύλη μικρότερων τάξεων. Το περιεχόμενο της ενισχυτικής διδασκαλίας στηρίζεται πιο συχνά στις δικές τους επιλογές, ενώ κατά τη διάρκεια της ενισχυτικής διδασκαλίας τα παιδιά σπάνια ασχολούνται με εργασίες της τάξης. Οι περισσότεροι/ες εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι αξιολογούσαν σε τακτή βάση την επίδοση των παιδιών και όλοι/ες ετοίμαζαν ατομικό φάκελο προόδου για κάθε συμμετέχοντα/ουσα. Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών θεώρησε ότι η τήρηση ατομικού φακέλου για κάθε παιδί ήταν πολύ χρήσιμη και εύκολη.

Για τη συνεργασία με τον/την εκπαιδευτικό της τάξης, οι περισσότεροι/ες εκπαιδευτικοί δήλωσαν πως η επικοινωνία με τον/την εκπαιδευτικό της τάξης ήταν συχνή. Επίσης, η πλειοψηφία δήλωσε ότι η συνεργασία με τον/την εκπαιδευτικό της τάξης ήταν εποικοδομητική. Το είδος της συνεργασίας αφορούσε κυρίως στην ανταλλαγή απόψεων για την αξιολόγηση των μαθησιακών αναγκών του παιδιού και στον καθορισμό μαθησιακών στόχων. Όσον αφορά στη συνεργασία με τους γονείς/κηδεμόνες, σύμφωνα με την πλειοψηφία των εκπαιδευτικών η επικοινωνία ήταν αρκετά συχνή. Εντούτοις, οι απόψεις τους ως προς τον βαθμό στον οποίο η επικοινωνία αυτή ήταν εποικοδομητική και εύκολη φαίνεται να δίσταντο.

Οι *δυσκολίες* που επισημάνθηκαν από κάποιους/ες εκπαιδευτικούς μεμονωμένα, αφορούσαν στα εργαλεία αξιολόγησης και υλικού, στον σχηματισμό ομάδων, στον χώρο διδασκαλίας και στην εφαρμογή του ωρολογίου Προγράμματος. Στις *εισηγήσεις* τους, μερικοί/ές εκπαιδευτικοί αναφέρθηκαν στην ανάγκη για διδακτικό υλικό/εργαλεία αξιολόγησης και για ανασχεδιασμό του Προγράμματος (περίοδοι διδασκαλίας, συχνότητα και ηλικία αξιολόγησης παιδιών, αριθμός παιδιών στις ομάδες, κατάκτηση Ελληνικής, επιμόρφωση εκπαιδευτικών, ανατροφοδότηση σε εκπαιδευτικούς, θεσμός βοηθού εκπαιδευτικού και ενισχυτική διδασκαλία από εκπαιδευτικό τάξης). Τα ευρήματα αυτά συνάδουν με τα ευρήματα της προηγούμενης αξιολόγησης του Προγράμματος (2016-2017).

Ερευνητική Ομάδα

Δρ Θέκλα Αφαντίτη Λαμπριανού, lambrianou-afantiti.th@cyearn.pi.ac.cy

Δρ Ξένια Ξυστούρη, xistouri.x@cyearn.pi.ac.cy